

ДОКАЗИ ТА ЗАСОБИ ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ: ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ

ЮДИНА Ірина Валеріївна - адвокат, керуючий партнер Адвокатського об'єднання «ЮРІКОН-22», аспірантка 1-го року навчання Національного авіаційного університету

orcid.org/0000-0002-6470-7334

УДК 342.9.03 (045)

DOI 10.32782/EP.2023.1.13

Вивчено та проаналізовано інститут доказів та доказування в адміністративному судочинстві України. Здійснено дослідження понять «докази» та «засоби доказування» в адміністративному судочинстві та виділено їх види на підставі аналізу доктринальних підходів та вимог законодавства. Зроблено висновки, що не варто ототожнювати категорії «джерело доказування» та «засобів доказування».

Ключові слова: адміністративне судочинство, доказ, джерела та засоби доказування, класифікація.

Постановка проблеми

Головним завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень. Це завдання реалізується через чітко встановлений законодавцем процес доказування, який регламентує суспільні відносини, визначаючи порядок встановлення або відсутності обставин, які мають значення для вирішення справи. Тому процес доказування є невід'ємним складником будь-якого судочинства.

Стан дослідження проблеми

Інститут доказів та доказування викликає жваву дискусію серед науковців у процесуальних галузях права, зокрема, у

вчених-адміністративістів. Це пов'язано насамперед як з рядом проведених судових реформ, постійним оновленням процесуального законодавства, так і через вплив інноваційних технологій, появу нового інформаційного простору. Поняття доказів та засобів доказування в адміністративному судочинстві досліджені та висвітлені у працях О. М. Бандурки, В. М. Бевзенко, В. В. Гордєєва, М. В. Джафарової, О. М. Дубенка, Я. О. Калмикової, В. К. Колпакова, І. О. Корецького, І. Г. Козинець, В. В. Косика, А. А. Манжули, М. П. Мельника, О. М. Пасенюка, Т. О. Рекуненка, О. В. Умнової, С. Я. Фурси, М. Й. Штефана та інших. Проте, незважаючи на вагомий внесок учених у розвиток теорії та практики доказування, питання про поняття та види доказів та засобів доказування залишаються одними з найбільш суперечливих в адміністративному судочинстві.

Метою статті є дослідження понять «докази» та «засоби доказування» в адміністративному судочинстві України та виокремлення їх видів на підставі аналізу доктринальних підходів та вимог законодавства.

Методи дослідження

Застосовано діалектичний метод пізнання, за допомогою якого здійснено загальнотеоретичне дослідження інституту доказів і доказування в адміністративному судочинстві України, логіко-семантичний

метод з метою визначення понять «докази» та «засоби доказування», порівняльно-правовий та формально-юридичний методи для аналізу норм законодавства, а також методи систематизації та узагальнення.

Виклад основного матеріалу

Поняття «докази» відноситься до числа фундаментальних категорій та має суттєве як теоретичне, так і практичне значення. Саме від правильного розуміння цього поняття залежить і напрям пошуку доказів, і вміння їх використовувати в процесі встановлення істини.

Досліджуючи поняття «доказ», необхідно приділити увагу тлумаченню цього терміна саме в науці адміністративного судочинства, оскільки є велика кількість підходів до його визначення.

Так, учений М. П. Мельник вважає, що доказами в адміністративному судочинстві України є відомості (інформація) про факт, на підставі якого адміністративний суд у визначеному законом порядку (отримання, дослідження та оцінки) встановлює наявність чи відсутність обставин, що обґрунтують вимоги і заперечення осіб, які беруть участь у справі, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи, які одержують на підставі засобів (джерел) доказування (пояснень сторін, третіх осіб та їхніх представників, показань свідків, письмових речових доказів, висновків експертів) [1, с. 273].

Т. О. Рекуненко у своїх працях зазначає, що доказ під час судового розгляду справи – це засіб встановлення істини у справі, а також інших обставин, що мають значення для правильного вирішення справи, отриманий відповідно до процесуальних норм [2, с. 172].

На думку Я. С. Калмикової, доказами в адміністративному судочинстві може бути тільки та інформація, на підставі якої особи, які беруть участь у справі, обґрунтують або спростовують позовні вимоги, а суд встановлює наявність чи відсутність даних про факти, обставини, дії або події, що мають значення для правильного розв'язання справи [3, с. 4].

В. М. Бевзенко дотримується думки, що докази – це врегульована процесуальним

законодавством, існуюча у певній процесуальній формі інформація (фактичні дані), яка надає можливість адміністративному суду, що розглядає справу, достеменно або певним чином відтворити та встановити всі обставини публічно-правового спору, які мають значення для правильного вирішення адміністративної справи [4, с. 37].

С. Я. Фурса вважає, що докази є елементами засобів доказування [5, с. 20].

Слід зазначити, що вище висвітлені позиції науковців процесуального права різнопланові, що не дає можливості визначитися з найбільш вдалим та ґрунтовним поняттям доказів в адміністративному судочинстві України. Тому для надання авторського визначення поняття «докази» потрібно проаналізувати його ознаки, оскільки, як зазначає академік А. Є. Конверський, поняття як форма мислення є такий спосіб відображення дійсності, за якого предмет розкривається через сукупність його суттєвих ознак [6, с. 52].

Зауважимо, що у своїх працях М. П. Мельник виділяє такі основні ознаки доказів в адміністративному судочинстві України: 1) будь-які фактичні дані; 2) засоби (джерела) доказування; 3) визначений законом порядок встановлення та дослідження фактичних даних [1, с. 271-272].

На думку І. Г. Козинець, ознаками доказів є: 1) це будь-які фактичні дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність оспорюваних обставин; 2) це відомості, які є відображенням реальних фактів, їх відтворенням, яке дозволяє судити про властивість цих фактів уже після того, як вони стали надбанням минулого; 3) завжди отримуються у встановленій законом формі. Недотримання правил отримання доказів є підставою для того, щоб ці докази не брались до уваги судом; 4) докази можуть бути представлені у різних формах: пояснення сторін, показання свідків, письмові, речові докази, висновки експертів; 5) докази завжди повинні бути належними і допустимими, тобто повинні відповідати певним вимогам; 6) жоден доказ не має задалегідь установленної сили [7, с. 175].

Аналіз наведених позицій науковців-процесуалістів дає нам підстави виділити

такі суттєві ознаки доказів: 1) достовірні дані; 2) обґрунтованість; 3) отримані відповідно до встановленого законом порядку; 4) певна процесуальна форма; 5) встановлення обставин публічно-правового спору; 6) суб'єкт доказування.

На перший погляд видається, що проблеми щодо визначення поняття «докази» в адміністративному судочинстві України не повинно бути взагалі, адже Кодексом адміністративного судочинства України (далі – КАС України) чітко визначено цю дефініцію. Так, відповідно до ст. 72 зазначеного кодифікованого акту доказами в адміністративному судочинстві є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Ці дані встановлюються такими засобами як письмові, речові і електронні докази, висновки експертів, показання свідків [8]. Проте, вважаємо, що це визначення потребує удосконалення, оскільки будь-які відомості (дані) не можуть бути доказами у справі. Тільки за наявності двох умов відомості (дані) повинні розглядатися як доказ в адміністративному судочинстві. По-перше, якщо такі відомості (дані) містять інформацію про обставини справи, по-друге, якщо вони одержані у передбаченому законом порядку із визначених засобів доказування.

Підсумовуючи вищевикладене, пропонуємо авторське визначення поняття «докази» в адміністративному судочинстві – це достовірні дані (відомості) у певній процесуальній формі, отримані відповідно до встановленого законом порядку та обґрунтовані суб'єктами доказування з метою встановлення наявності або відсутності обставин, що мають значення для правильного вирішення справи.

Слід зазначити, що не менш важливим питанням в адміністративному судочинстві є також дослідження видів доказів, оскільки в теорії доказового права прийнято поділяти всі докази на три основні групи за різними критеріями: за джерелом одержання відомостей; за характером зв'язку доказів з

обставинами, що підлягають доказуванню; за способом утворення.

Так, залежно від джерела одержання відомостей докази поділяються на особистісні, речові та змішані.

Особистісні походять від конкретної особи, наприклад від свідків, сторін, третіх осіб тощо. Для них характерне психічне сприйняття людиною та передання в усній або письмовій формі відомостей, що мають значення для справи.

М. Й. Штефан зазначає, що до складу особистих доказів включається не тільки пояснення осіб, які беруть участь у справі, показання свідків і висновки експертів, а й різні документи, оскільки вони виходять від відповідних осіб. Також учений наголошує на тому, що пояснення сторін є особистим доказом і воно не перестає бути таким незалежно від того, чи буде воно одержано в усній або письмовій формі. Експерт дає висновок, виходячи зі своїх спеціальних знань, тому його висновок стосується не змішаних, а особистих доказів [9, с. 59].

Речовими є докази, пов'язані з речами, об'єктами матеріального світу. Їх поділяють на письмові і речові. Письмовими доказами є документи (крім електронних), які містять дані про обставини, що мають значення для правильного розв'язання спору. Речовими доказами є предмети матеріального світу, які своїм існуванням, своїми якостями, властивостями, місцезнаходженням, іншими ознаками дають змогу встановити обставини, що мають значення для вирішення справи [10, с. 175].

Змішаними є докази, котрі одночасно поєднують ознаки різних видів доказів. До них можна віднести докази на електронних носіях, коли доказом одночасно є і сам носій, і інформація на ньому [10, с. 175]. Багато хто з науковців, зокрема В. К. Колпаков, В. В. Косик до цього виду доказів відносять також висновок експерта [10, с. 175; 11, с. 309].

До другої групи доказів, а саме, залежно від характеру зв'язку доказів з обставинами, що підлягають доказуванню, відносять прямі та непрямі (опосередковані). Сутність цієї класифікації полягає у тому, що доказування не може ґрунтуватися на при-

пущеннях, однак це не означає, що суд не повинен приймати непрямих доказів.

Прямими є докази, які однозначно вказують на наявність чи відсутність певних фактичних обставин публічно-правового спору, які мають значення для правильного вирішення справи по суті. На підставі цього виду доказу можна зробити тільки один висновок: про наявність або відсутність факту, що доказується, оскільки зв'язок між доказом і фактом однозначний.

До непрямих належать докази, змістом яких є відомості про фрагментарні (вибіркові) факти, які до предмета доказування не входять, однак через свій об'єктивний зв'язок із ним дають підстави для висновку про наявність чи відсутність досліджуваного правового спору.

Вважаємо, що практичне значення такого поділу полягає в тому, що якщо обставина доводиться лише непрямыми доказами, то їх у сукупності має бути достатньо, щоб зробити однозначний висновок про наявність чи відсутність обставини і відкинути всі інші припущення. Однак, варто зауважити, що в жодному разі не можна зверхньо ставитися до побічного характеру непрямих доказів, применшувати їх доказову силу, оскільки і прямі і непрямі докази, якщо вони достовірні, дозволяють установити істину в справі [10, с. 174-175]. Аналогічної точки зору дотримуються вчені В. М. Бевзенко, А. Т. Комзюк, Р. С. Мельник.

До третьої групи доказів, зокрема, залежно від способу утворення, відносять первинні та похідні докази. Значення такої класифікації полягає в тому, що вона розкриває процес формування доказів, цим самим сприяє правильному їх дослідженню та оцінці в процесі судового розгляду справи про адміністративне правопорушення [11, с. 310].

Первинні докази формуються під впливом подій, що встановлюються і перевіряються в судовому засіданні, тобто це першоджерела, що вбирають у себе фактичні дані та фіксуються на відповідному носії інформації. Похідними є докази, які відтворюють зміст іншого доказу, тобто несуть у собі інформацію, що зафіксована в

них не внаслідок самих обставин, а завдяки перенесенню даних з іншого джерела. Як правило, їх використовують для перевірки первинних доказів [7, с. 176]. Наприклад, первинними доказами є оригінали документів, а похідними доказами будуть виступати копії таких документів.

Варто зазначити, що деякі науковці, серед яких І. Г. Козинець, В. Я. Кравченко, виокремлюють інші критерії класифікації доказів. Так, залежно від мети доказування, докази поділяють на основні та протилежні (контрдокази). Основні докази – це докази, що підтверджують наявність чи відсутність певної обставини. Протилежні докази спростовують основний доказ. Наявність основного та протилежного доказів щодо певної обставини дає можливість зробити висновок, що хоча б один із них є неправдивим, а тому потребує перевірки іншими доказами [7, с. 176].

Дослідниця М. В. Джафарова за результатами аналізу окремих положень КАС України запропонувала класифікувати докази за додатковим критерієм, а саме механізмом отримання фактичних даних суб'єктом доказування на: 1) подані докази (надані з власної ініціативи учасниками справи безпосередньо до суду); 2) витребувані докази (одержані адміністративним судом від відповідної особи на його вимогу або за клопотанням учасника справи); 3) встановлені докази (виявлені за наслідком проведення окремих процесуальних дій у процесі доказування (висновок експерта, показання свідка тощо) [12, с. 73].

О. В. Умнова класифікацію доказів в адміністративному судочинстві запропонувала здійснювати стосовно адміністративного факту – на прямі і побічні, стосовно правомірно висунутих вимог у позові – на обвинувальні та виправдовувальні [13, с. 12].

В. В. Косик вважає, що, залежно від строку подання доказів, їх можна поділити на завчасно подані докази (до судового засідання), та такі, які подані під час судового засідання [11, с. 311].

Підсумовуючи вище зазначене, можемо зробити висновок, що в науці адміністративного судочинства немає єдиної класифікації щодо видів доказів, а кожна наведе-

на в теорії класифікація доказів покликана систематизувати та визначити місце та значення доказу в адміністративному судочинстві. На нашу думку, вона допомагає в обранні належних процесуальних прийомів під час збирання необхідних доказів, при їх оцінці та обґрунтуванні процесуальних рішень. Тому вважаємо, що кожен доказ у справі відіграє особливу роль у процесі встановлення істини.

Не менш важливим питанням на сьогодні є дослідження засобів доказування в адміністративному судочинстві. Відповідно до ч. 2 ст. 72 КАС України, докази в адміністративному судочинстві встановлюються за допомогою таких засобів доказування: - 1) письмові, речові і електронні докази; - 2) висновки експертів; 3) показання свідків [8]. Зазначений перелік засобів доказування є вичерпним. Законодавець зазначає, що обставини справи, які за законом мають бути підтверджені певними засобами доказування, не можуть підтверджуватися іншими засобами доказування (ч. 2 ст. 74 КАС України) [8].

Однак, на нашу думку, додаткового дослідження потребує поняття «засіб доказування». Зауважимо, що у науковій літературі спостерігається змішування та отождолення понять «джерело доказів» і «засіб доказування», а на законодавчому рівні взагалі відсутні ці дефініції.

Багато хто з учених як, наприклад, у цивільному процесі, так і в адміністративному вважають, що засіб доказування є зовнішнім вираженням доказів або наприклад, видом доказу.

Згідно з Великим тлумачним словником сучасної української мови, засіб – це певна спеціальна дія, що дозволяє виконати щонебудь, досягти чогось; спосіб; те, що служить знаряддям у якій-небудь дії, справі; механізми, пристрої і т. ін., необхідні для здійснення чого-небудь, для якоїсь діяльності [14, с. 420]. На думку І. І. Котюка, до системи засобів процесуального доказування входять процесуальні дії, науково-технічні засоби, докази та їхні процесуальні джерела, а також процесуальні форми оперування ними [15, с. 22].

Джерело – те, що дає початок чому-не-

будь, звідки постає, черпається щось; основа чого-небудь; вихідне начало [14, с. 291].

Тому, на нашу думку, в судовому процесі джерелом письмового доказу є безпосередньо особа, яка його склала, речового доказу – предмет матеріального світу, електронного доказу – технічні засоби, показання свідків – особа свідка, висновків експерта – експерт.

Крім цього, не можемо не зазначити, що джерело доказування, на відміну від засобів доказування, в КАС України взагалі не використовується. Ч. 2 ст. 91 КАС України тільки зазначає, що не є доказом показання свідка, який не може назвати джерела своєї обізнаності щодо певної обставини [8]. Таким чином, термін «джерело» в адміністративному судочинстві застосовується в розумінні походження певних обставин, що можуть бути використані як доказ.

Як бачимо, джерелом доказування в адміністративному судочинстві є предмети матеріального світу і особи, що збирають (фіксують), зберігають й відтворюють відомості, що мають значення для правильного вирішення справи під час судового розгляду.

За підсумками проведеного аналізу, вважаємо, що засоби доказування в адміністративному судочинстві – це конкретно визначені, врегульовані нормами адміністративного процесуального права способи встановлення обставин публічно-правового спору.

Висновки

Узагальнюючи результати проведеного аналізу, вважаємо, що інститут доказів та доказування як невід'ємний складник внутрішньої системи адміністративного процесуального права потребує удосконалення в частині понятійно-категоріального апарату, шляхом внесення змін до процесуального законодавства. Дослідивши поняття «доказ» та «засоби доказування», в адміністративному судочинстві запропоновано їх авторське визначення. Так, під доказом запропоновано розуміти достовірні дані (відомості) у певній процесуальній формі, отримані відповідно до встановленого за-

коном порядку та обґрунтовані суб'єктами доказування з метою встановлення наявності або відсутності обставин, що мають значення для правильного вирішення справи, а під засобами доказування – конкретно визначені, врегульовані нормами адміністративного процесуального права, способи встановлення обставин публічно-правового спору.

Видами доказів є: за джерелом одержання відомостей докази поділяються на особистісні, речові та змішані; за характером зв'язку доказів з обставинами, що підлягають доказуванню – прямі та непрямі (опосередковані); за способом утворення, відносять первинні та похідні докази.

Встановлення обставин публічно-правового спору здійснюється за допомогою чітко визначених адміністративним процесуальним правом, засобів доказування, які станом на сьогодні, на жаль ототожнюються з іншими категоріями. Відповідна правова регламентація дозволить учасникам судового процесу належним чином використовувати їх правову природу під час доказування та сприятиме підвищенню рівня захисту своїх прав та інтересів.

Література

1. Мельник М. П. Поняття доказів у адміністративному судочинстві України. *Держава і право*. 2010. Випуск № 48. С. 269–274.
2. Рекуненко Т. О. Доказування в процесі розгляду справ про адміністративне правопорушення. *Підприємство, господарство і право*. 2019. № 3. С. 169–173.
3. Калмыкова Я. С. Докази та доказування в адміністративному судочинстві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2013. 20 с.
4. Бевзенко В.М. Докази та доказування в адміністративному, господарському та цивільному судочинствах: юридична доктрина, практика ЄСПЛ та Верховного Суду. матеріали за результатами онлайн-практикуму суддів Верховного Суду. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Bevzenko.pdf.
5. Фурса С. Я., Цюра Т. В. Докази і доказування у цивільному процесі : наук-практ.

посіб. Київ : КНТ, 2005. 256 с.

6. Конверський А. Є. Критичне мислення : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 370 с.

7. Козинець І. Г., Кравченко В. Я. Окремі питання доказів та доказування в адміністративному судочинстві на сучасному етапі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 173–177.

8. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 38. Ст. 320.

9. Штефан М. Й. Цивільний процес : підручник. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2001. – 648 с.

10. Колпаков В. К. Стандарти доказування в адміністративному судочинстві. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 1. С. 173–178.

11. Косик В. В. Види доказів в провадженні у справах про адміністративні правопорушення. *Форум права*. 2012. № 3. С. 308–312.

12. Джафарова М. В. Окремі питання доказування в адміністративному судочинстві України. *Право і суспільство*. 2020. № 5. С. 69–75.

13. Умнова О. В. Докази в адміністративному судочинстві при поновленні на публічну службу : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2010. 24 с.

14. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та голов. ред. В.Т. Бусел. Київ, Ірпінь : ВТФ «Перун». 2005. 1728 с.

15. Котюк І. І. Судова гносеологія : проблеми методології та практики : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.15 Київ, 2008. 37 с.

References

1. Mel'nyk M. P. Ponyattya dokaziv u administratyvnomu sudochynstvi Ukrayiny. *Dzshava i pravo*. 2010. Vypusk № 48. S. 269–274.
2. Rekunenکو T. O. Dokazuvannya v protsesi roz'hlyadu sprav pro administratyvne pravoporushennya. *Pidpryyemstvo, hospodarstvo i pravo*. 2019. № 3. S. 169–173.
3. Kalmykova YA. S. Dokazy ta dokazuvannya v administratyvnomu sudochynstvi : avto-ref. dys. ... kand. yuryd.

наук : 12.00.07. Kharkiv, 2013. 20 s.

4. Bevzenko V.M. Dokazy ta dokazuvannya v administratyvnomu, hospodars'komu ta tsyvil'nomu sudochynstvakh: yurydychna doktryna, praktyka YESPL ta Verkhovnoho Sudu. materialy za rezul'tatamy onlayn-praktykumu suddiv Verkhovnoho Sudu. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Bevzenko.pdf.

5. Fursa S. YA., Tsyura T. V. Dokazy i dokazuvannya u tsyvil'nomu protsesi : nauk-prakt. posib. Kyiv : KNT, 2005. 256 s.

6. Konvers'kyi A. YE. Krytychne myslennya : pidruchnyk. Kyiv : Tsentru chobovoi literatury, 2020. 370 s.

7. Kozynets' I. H., Kravchenko V. YA. Okremi pytannya dokaziv ta dokazuvannya v administratyvnomu sudochynstvi na suchasnomu etapi. Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal. 2021. № 2. S. 173–177.

8. Kodeksadministratyvnohosudochynstva Ukrayiny : Zakon Ukrayiny vid 06.07.2005 № 2747-IV. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. 2021. № 46. St. 380.

9. Shtefan M. Y. Tsyvil'nyy protses : pidruchnyk. Kyiv : Vydavnychyy dim «In Yure», 2001. – 648 s.

10. Kolpakov V. K. Standarty dokazuvannya v administratyvnomu sudochynstvi. Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal. 2021. № 1. S. 173–178.

11. Kosyk V. V. Vydy dokaziv v provadzhenni u spravakh pro administratyvni pravoporushennya. Forum prava. 2012. № 3. S. 308–312.

12. Dzhafarova M. V. Okremi pytannya dokazuvannya v administratyvnomu sudochynstvi Ukrayiny. Pravo i suspil'stvo. 2020. № 5. S. 69–75.

13. Umnova O. V. Dokazy v administratyvnomu sudochynstvi pry ponovlenni na publichnu sluzhbu : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07. Irpin', 2010. 24 s.

14. Velykyy tлумachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayins'koyi movy / uklad. ta holov. red. V.T. Busel. Kyiv, Irpin' : VTF «Perun». 2005. 1728 s.

15. Kotyuk I. I. Sudova hnoseolohiya : problemy metodolohiyi ta praktyky : avtoref.

dys. ...d-ra yuryd. nauk : 12.00.15 Kyiv, 2008. 37 s.

Yudina Iryna

**EVIDENCE AND MEANS OF PROOF
IN THE ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS
OF UKRAINE: CONCEPTS AND
TYPES**

The article is devoted to consideration of one of the debatable issues of administrative proceedings – the concept of “evidence” and “means of proof”.

The author carried out a study of these concepts based on the analysis of doctrinal approaches and legislative requirements. The classification of evidence according to various separation criteria is presented and the conclusion is made that each piece of evidence in the case plays a special role in the process of establishing the truth.

The institute of evidence and proof, as an integral component of the internal system of administrative procedural law, currently needs improvement in terms of the conceptual and categorical apparatus, by making changes to the procedural legislation. Therefore, an alternative definition of the concept of “evidence” has been formulated.

By “evidence”, the author proposes to understand reliable data (information) in a certain procedural form, obtained in accordance with the procedure established by law and substantiated by the subjects of evidence in order to establish the presence or absence of circumstances that are important for the correct decision of the case.

The problem of the lack of legislative regulation of the concepts of sources of proof and means of proof, which leads to their identification, is outlined. Therefore, the proposed author's definition of the concept of “means of proof” as specifically defined, regulated by the norms of administrative procedural law, methods of establishing (revealing) the circumstances of a public legal dispute.

Establishing the circumstances of a public-law dispute is carried out with the help of clearly defined administrative procedural law, means of proof, which, as of today, unfortunately, are identified with other categories. Appropriate legal regulations will allow participants in the legal process to properly use their legal nature during evidence and will contribute to increasing the level of protection of their rights and interests.

Key words: administrative proceedings, proof, sources and means of proof, classification

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена розгляду одного з дискусійних питань адміністративного судочинства – поняття «доказів» і «засобів доказування».

Автор здійснив дослідження цих понять на підставі аналізу доктринальних підходів та вимог законодавства. Наведено класифікацію доказів за різними критеріями поділу та зроблений висновок, що кожен доказ у справі відіграє особливу роль у процесі встановлення істини.

Інститут доказів та доказування як невід’ємний складник внутрішньої системи адміністративного процесуального права станом на сьогодні потребує удосконалення в частині понятійно-категоріального апарату, шляхом внесення змін до процесуального законодавства. Тому сформульовано альтернативне визначення поняття «доказ».

Під «доказом» автор пропонує розуміти достовірні дані (відомості) у певній процесуальній формі, отримані відповідно до встановленого законом порядку та обґрунтовані

суб’єктами доказування з метою встановлення наявності або відсутності обставин, що мають значення для правильного вирішення справи.

Окреслена проблема відсутності законодавчої регламентації понять джерел доказування та засобів доказування, що призводить до їх ототожнення. Тому запропоноване авторське визначення поняття «засоби доказування» як конкретно визначені, врегульовані нормами адміністративного процесуального права, способи встановлення (виявлення) обставин публічно-правового спору.

Автор зазначає, що встановлення обставин публічно-правового спору здійснюється за допомогою чітко визначених адміністративним процесуальним правом засобів доказування, які станом на сьогодні, на жаль, ототожнюються з іншими категоріями. Відповідна правова регламентація дозволить учасникам судового процесу належним чином використовувати їх правову природу під час доказування і сприятиме підвищенню рівня захисту своїх прав та інтересів.